

Література

1. **Безробіття** не зростає, бо біржі праці "не бачать" селян? [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukr-tur.narod.ru>.

2. **Коцелко Г.** Стан безробіття в Тернопільській області та можливі шляхи його подолання. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.geografica.net.ua/publ/satti/hasopis-quototnaukovi_zapiski_npu_serija_geografijaquot/stan_bezrobittja_v_ternopilskij_oblasti_ta_mozhli-vi_shljakhi_jogo_podolannja_galina_kocelko/12-1-0-140.

3. **Статистичний** щорічник Тернопільської області за 2009 рік. – Тернопіль : Головне управління статистики у Тернопільській області, 2010.

Легкий В.И., Шевчук О.И. Проблемы безработицы в трудоизбыточном регионе

Проанализирована безработица в трудоизбыточном регионе на примере Тернопольской области. Оценены его проблемы и очерчены пути их преодоления.

Ключевые слова: безработица, трудоизбыточный регион, проблема.

Lehkyu V.I., Shevthuk O.I. Problems of unemployment are in a labour surplus region

Unemployment is analyzed in a labour surplus region on the example of the Ternopil area. His problems are estimated and the ways of their overcoming are outlined.

Keywords: unemployment, labour surplus area, problem.

УДК 334.73:346.27

Доц. Ю.В. Ушкаренко, д-р екон. наук;

аспір. В.І. Грек – Херсонський державний аграрний університет

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПОНЯТЬ "КООПЕРАТИВНИЙ РУХ" І "КООПЕРАТИВНА СИСТЕМА"

Розглянуто методологічні проблеми дефініції понять "кооперативний рух", "кооперативне будівництво", "кооперативна система". Проведений теоретико-методологічний аналіз довів, що поняття кооперативний рух має швидше соціальний відтінок, а кооперативна система – організаційно-економічний.

Ключові слова: кооперація, кооператив, кооперативний рух, кооперативне будівництво, кооперативна система, Міжнародний кооперативний альянс.

Однією з важливих характеристик розвитку кооперації наприкінці XIX і початку XX ст. було створення Міжнародного кооперативного альянсу (МКА), що ставив за мету поширення кооперативної ідеї, обмін кооперативним досвідом, налагодження ділових зв'язків між кооператорами різних країн. Саме з часу створення МКА почав широко застосовуватися термін "кооперативний рух". Поняття "кооперативний рух" є одним із важливих у міжнародному кооперативному лексиконі, зокрема в матеріалах Міжнародного кооперативного альянсу, у документах Організації Об'єднаних Націй про діяльність кооперації. Проте в літературних джерелах, публікаціях, документах про кооперацію немає чіткого визначення (дефініції) понять "кооперативний рух" і "кооперативне будівництво". У контексті різних витоків ці поняття можна тлумачити в досить широкому діапазоні, точки якого – від ідентифікації до протиставлення. Такий стан не сприяє ясності сприйняття і трактуванню важливих сторін діяльності кооперації [4, с. 5]. У цьому зв'язку внесення більшої визначеності до співвідношення понять "кооперативний рух" і "кооперативне будівництво" є особливо актуальним.

Термін "кооперативний рух" використовується:

- для позначення кооперативного соціально-економічного руху на окремих континентах (кооперативний рух Європи, Азії, Америки);
- для характеристики національного кооперативного руху окремих країн (кооперативний рух в Україні, Росії) чи групи країн (кооперативний рух країн Східної Європи, країн Латинської Америки);
- для характеристики кооперативного руху окремих соціальних груп (робітничий рух, кооперативний рух сільськогосподарських товаровиробників) і т.ін.

У широкому значенні кооперативний рух – це, по суті, сама кооперація у процесі її становлення в суспільстві, функціонуванні й розвитку. Поняття "кооперативний рух" містить разом із тим важливу специфічну ознаку, яка полягає в тому, що слово "рух" у розглянутому значенні – це суспільна діяльність, що здійснюється з певною метою. Коли йдеться про кооперативний рух, підкреслюється соціальний аспект і характер діяльності кооперації. У цьому розумінні кооперативний рух, крім усього іншого, виступає як істотний елемент громадянського суспільства.

Хачатуров Ю. назвав кооперативний рух одним із найбільш могутніх засобів демократизації економічного й суспільного життя [5, с. 49]. О. Лейдлоу вважав, що основна мета кооперативного руху – допомагати створювати кращий світ, тому що історія майбутнього ще не написана і кооператори повинні зайняти місце серед її авторів [1, с. 21]. Особливістю кооперативного руху, як зазначав Я. Кістанов, є те, що об'єднання трудящих відбувається на основі створення колективних господарських суб'єктів. Цим самим кооперативний рух відрізняється від будь-якого іншого суспільного руху [3, с. 37].

Поняття кооперативного руху, як і будь-якого іншого масового руху, означає суспільну діяльність людей, яку здійснюють з конкретною метою. Враховуючи, що кооперації й об'єднання ведуть як соціальну, так і різноманітну господарську діяльність, можна сформулювати поняття кооперативного руху – як масового соціально-економічного руху, спрямованого на створення сприятливих умов для розвитку кооперативних організацій з метою задоволення матеріальних, соціальних і культурних потреб членів кооперацій. Перспективи еволюції кооперативного руху багато в чому визначаються передумовами, створеними для його розвитку в ХХ ст. (табл.).

Перспектива вітчизняного кооперативного руху пов'язана з його системним розвитком, згідно з яким він повинен охоплювати всі сектори економіки і життєдіяльності людей, потенціал яких потрібно залучати до процесу кооперативного будівництва. Успіхи кооперативного руху можуть бути гарантовані тільки тоді, коли він становитиме цілісність вертикальної та горизонтальної інтегрованості в межах української держави.

Поняття "кооперативне будівництво" стало широко використовуватись у радянський період історії кооперації. Поступово воно набуло домінуючого характеру стосовно кооперативного життя всередині держави, а поняття "кооперативний рух" стало вживатися здебільшого в міжнародному аспекті. З розвитком планової соціалістичної економіки це поняття стало дедалі частіше асоціюватися головним чином з організаційною побудовою кооперативної системи та її господарськими функціями [4, с. 6]. Цей відтінок приглушав спе-

цифічний соціальний характер, притаманний кооперативному руху. Саме ця обставина, на наш погляд, і стала приводом до того, що в пострадянський час почали уникати терміна "кооперативне будівництво". Однак у широкому розумінні поняття "кооперативне будівництво" (як і "кооперативний рух") означає кооперацію в процесі її становлення і розвитку. Обидва терміни достатньо близькі й за своїм змістом значно накладаються один на одного. І "рух", і "будівництво" припускають динамізм, розвиток, досягнення мети.

Табл. Передумови розвитку кооперативного руху в Україні

Групи передумов	Зміст передумов
Соціальні	Це потреба населення в кооперативах. Громадяни, які створили кооператив, є його членами. Члени кооперативів становлять їхню соціальну базу.
Економічні	Це, насамперед, розвиток товарно-грошових відносин. Кооперативи – організації ринкової економіки. У сучасному світі майже не залишилось країн, де б не розвивались ринкові відносини. Отже, кооперативи мають передумови для свого розвитку. Вони зможуть розширити соціально-економічну діяльність, заповнити ніші на ринках товарів, послуг.
Юридичні	Сформовані в країнах з різним рівнем соціально-економічного розвитку. В одних країнах є закони про кооперативи, в інших – таких немає, але в тому випадку положення про створення і діяльність кооперативів передбачаються в інших законах країни.
Організаційні	Це створення організованого кооперативного руху, який має свої об'єднання на регіональному, національному і міжнародних рівнях. На кінець ХХ ст. майже у всіх країнах світу створені регіональні і національні кооперативні союзи. Об'єднаним центром кооперативного руху є Міжнародний кооперативний альянс.
Ідеологічні	Залежать від ставлення до кооперації суспільства, сприйняття їм кооперативної ідеології. МКА сумісно зі своїми членами розробив універсальні цінності та принципи, які є основою кооперативної ідеології.

Джерело: власні дослідження.

На відміну від кооперативного руху, кооперативна система є сукупністю взаємопов'язаних і взаємозалежних носіїв кооперативних відносин, які діють як єдине ціле. Системою може бути підприємство, об'єднання підприємств або інше організаційне кооперативне утворення будь-якого рівня (рис.).

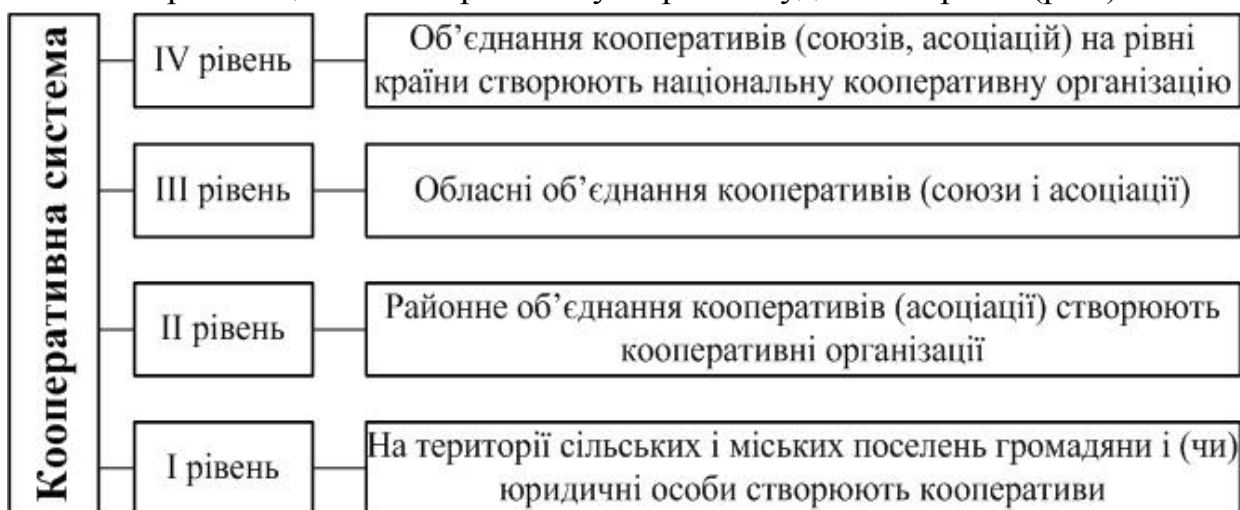

Рис. Класифікація кооперативних організацій, створюваних за територіальною ознакою (джерело: власні дослідження)

Наприклад, якщо йдеться про розбудову національного кооперативного об'єднання, то це характеризує рівень розвитку кооперативного руху в певній країні. Коли ж аналізують організаційно-економічні відносини в такому об'єднанні, його структура управління, джерела фінансування тощо, то це стосується кооперативної системи. Кооперативний рух має швидше соціальний відтінок, а кооперативна система – організаційно-економічний. Отже, кооперативи певного виду та їхні союзи (асоціації) різних територіальних рівнів, об'єднаних єдиними цілями і завданнями, називають кооперативною системою. Наприклад, у різних країнах функціонують такі кооперативні системи: система споживчої кооперації; система сільськогосподарської кооперації; система виробничої кооперації; система кредитної кооперації й інші кооперативні системи.

Таким чином, підсумовуючи наведене вище, зазначимо, що кооперативний рух – загальний термін, що дає поняття про людей, які працюють разом для досягнення певних соціально-економічних цілей. Термін "кооперативна система" вживається у більш специфічному значенні – у застосуванні до різних торговельних і господарських організацій у межах усього кооперативного руху.

Література

1. **Государство. Общество. Рынок** : тезисы научной конференции. – М. : Изд-во "Просвещение", 1995. – Ч. II. – 236 с.
2. **Зіновчук В.В.** Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.] / В.В. Зіновчук. – К. : Вид-во "Логос", 2001. – 380 с.
3. **Кистанов Я.А.** Потребительская кооперация СССР / Я.А. Кистанов. – М. : Изд-во "Просвещение", 1951. – 197 с.
4. **Лаппо Л.Л.** Основы кооперативного движения / Л.Л. Лаппо, А.И. Савинский. – Мн. : Изд-во "Дизайн ПРО", 2004. – 96 с.
5. **Хачатуров Ю.** Трудный поворот к рынку / Ю. Хачатуров. – М. : Изд-во "Просвещение", 1990. – 235 с.
6. **Холиок Дж. Дж.** Современное кооперативное движение / Дж.Дж. Холиок. – М. : Изд-во "Просвещение", 1915. – 228 с.

Ушкаренко Ю.В., Грек В.И. Идентификация понятий "кооперативное движение" и "кооперативная система"

Рассмотрены методологические проблемы дефиниции понятий "кооперативное движение", "кооперативное строительство", "кооперативная система". Проведенный теоретико-методологический анализ доказал, что понятие кооперативное движение имеет скорее социальный оттенок, а кооперативная система – организационно-экономический.

Ключевые слова: кооперация, кооператив, кооперативное движение, кооперативное строительство, кооперативная система, Международный кооперативный альянс.

Ushkarenko Yu.V., Grek V.I. Identification notion "cooperative motion" and "cooperative system"

In article are considered methodological problems to definitions notion "cooperative motion", "cooperative construction", "cooperative system". The theorist-methodological analysis has proved that notion cooperative motion has sooner social tone, but cooperative system – organizing-economic.

Keywords: cooperation, cooperative society, cooperative motion, cooperative construction, cooperative system, International cooperative alliance.